

วัดอะไร? ที่รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างเพื่ออุทิศพระราชกุศลแด่ “พระภรรยาเจ้า”



(ภาพจาก เฟซบุ๊ก วัดโสมนัสราชวรวิหาร)

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2347-2411) ทรงมีพระราชดำริให้สร้างวัด 2 แห่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติและอุทิศพระราชกุศลแด่ “พระภรรยาเจ้า” 2 พระองค์ของพระองค์ที่สวรรคต

พระภรรยาเจ้า 2 พระองค์

สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี (พ.ศ. 2377-2395) พระอัครมเหสีพระองค์แรกในรัชกาล เป็นพระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลักขณานุคุณ กับเจ้าจอมมารดาจิว และเป็นพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชนัดดาเพียงพระองค์เดียวในรัชกาลที่ 3 ที่ดำรงพระอิสริยยศเป็น “พระเจ้าหลานเธอ”

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี (พ.ศ. 2377-2404) เป็นพระมเหสีพระองค์ที่สองในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระธิดาในสมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ (พระราชโอรสในรัชกาลที่ 3) กับหม่อมน้อย และเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนี

พันปีหลวงในรัชกาลที่ 6, เป็นพระอัยยิกา (ย่า) ในรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7, เป็นพระปัยยิกา (ย่าทวด) ในรัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9



สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

วัดเพื่ออุทิศพระราชทาน 2 แห่ง

วัดโสมนัสวิหาร

รัชกาลที่ 4 โปรดให้ขุดคลองผดุงกรุงเกษม ตั้งแต่วัดเทวราชกุญชรไปยังวัดแก้วฟ้า เพื่อเป็นคูพระนครชั้นนอก แล้วโปรดให้สร้าง “วัดโสมนัสวิหาร” ขึ้นใน พ.ศ. 2394 และพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2396

วัดแห่งนี้เป็นวัดหลวงและเป็นวัดธรรมยุติกแห่งแรกที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น วัดอุประสงค์การสร้างวัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติและอุทิศพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี พระราชทานนามว่า “วัดโสมนัสวิหาร”

นอกจากนี้ รัชกาลที่ 4 มีพระราชดำริว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีการสร้างวัดตามคูพระนคร สมเด็จพระเจ้าบรมโกศทรงสร้างวัดกุฎีดาว (บ้างว่าทรงบูรณะ) ริมคูเมืองตรงข้ามวัดสมณโกฏิของพระมเหสี

พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “วัดมกุฏกษัตริยาราม” คู่กับ “วัดโสมนัสวิหาร” ณ ริมคลองผดุงกรุงเกษมทางเหนือ การก่อสร้างเสร็จ พ.ศ. 2411 พระราชทานนามว่า “วัดมกุฏกษัตริยาราม”

วัดปทุมวนาราม

เมื่อ พ.ศ. 2411 รัชกาลที่ 4 โปรดให้ทางฝั่งตะวันตกของสวนนอก สวนสระปทุม ซึ่งเป็นที่นาหลวงเป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี ขุดเป็นสระน้ำและปลูกบัวหลายสาย พระราชทานชื่อว่า “วัดปทุมวนาราม” เพื่อเฉลิมพระเกียรติและอุทิศพระราชกุศลพระราชทานแก่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี แต่ประชาชนทั่วไปนิยมเรียกวัดสระปทุม หรือวัดสระ

ทั้งทรงนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายจากวัดบวรนิเวศวิหารมาครองวัด และได้อัญเชิญ พระเสริม, พระแสน และพระใส จากเมืองเวียงจันทน์ มาประดิษฐานไว้ ณ พระอุโบสถและพระวิหารของวัด

ปัจจุบันวัดทั้ง 2 แห่ง ที่สร้างอุทิศพระราชกุศลแด่ “พระภรรยาเจ้า” ทั้ง 2 พระองค์ มีฐานะเป็น
วัดหลวงสำคัญของไทย



วัดปทุมวนาราม ในสมัยรัชกาลที่ 4 (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

อ้างอิง :

วิเชียร อนันตศิริรัตน์ เรียบเรียง. พระอารามหลวง เล่ม 1 กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พิมพ์
ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2564.

จตุรรัตน์ จิตโสภณา. “วิเคราะห์แนวคิดรัชกาลที่ 4 ที่สะท้อนผ่านจิตรกรรมเรื่อง ‘อิเหนา’ ในพระ
วิหารหลวง วัดโสมนัสวิหาร” ใน, วารสารดำรงวิชาการ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม
2555)

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 5 กันยายน 2567

ผู้เขียน วิภา จิรภาไพศาล

เผยแพร่ วันพฤหัสบดีที่ 5 กันยายน พ.ศ.2567

https://www.silpa-mag.com/history/article_138681